Oponentský posudek k habilitační práci Mgr. art. Magdalény Bajuszové, ArtD.
„Štefan Németh-Šamorínsky: Complete Piano Works"

Předložená habilitační práce poskytuje komplexní seznámení s klavírní tvorbou slovenského skladatele Štefana Németha – Šamorínskeho. Jeho jméno je i v Čechách encyklopedicky známé, avšak s interpretací klavírní tvorby se téměř nesetkáváme vzhledem k dosavadní neexistenci nahrávek a notových vydání. Není tedy pochyb o významu a záslužnosti interpretačního počinu pianistky Magdalény Bajuszové.

Bajuszová se narodila rok po skladatelově úmrtí a působí již řadu let úspěšně ve službách slovenské hudby, jak ostatně dokládají nadšené recenze koncertů a nahrávek. V jejím případě se jedná o soustavné zaměření na domácí tvorbu včetně řady žijících autorů, jejichž díla často premiéruje. Mnoho hudebníků se orientuje tímto směrem jaksi nouzově, kvůli menším šancím v klasickém repertoáru. To však nelze říct o Magdaléně Bajuszové, která se úspěšně zhostí i vrcholných opusů L. van Beethovena (například Sonáty Appassionaty nebo V. klavírního koncertu Es dur) a děl J. Brahmse či S. Rachmaninova, nemluvě o množství titulů z oblasti komorní spolupráce.

Již v úvodu musím konstatovat, že z realizované CD nahrávky je zřetelná vysoká profesionalita interpretky, umělecká poctivost, smysl pro detail i celek a cit pro míru. Pro hudební jazyk Németha Šamorínského je typická rapsodická prosodie, jelikož vychází ze slovenského folklóru. Pianistka tento prvek chápe, cítí a vystihuje, avšak nestaví na něm prvoplánově svou interpretační koncepci. Naopak posluchačům odkrývá skladatelovu artificiální podstatu, chápajíc a využívajíc jeho až bachovsky promyšlené tektoniky, principů oblouku, gradace a kontrastu romantické éry i střetů folklorní modality s harmonickými výdobytky světové hudby 1. poloviny 20. století. Németh-Šamorínsky však v podání Magdalény Bajuszové ani na chvíli nezní jako Bartók, Debussy či Gershwin, jeho hudební řeč působí vždy svébytně a původně.

V úvodním *Capricciu op. 31* se interpretka zdárně zhostila kaleidoskopických proměn charakterů. Náhlé změny harmonických terénů a výrazu zde působí vtipně a hravě, v souladu s názvem skladby.

Kontrastní *Meditace na téma Paganiniho* dýchá melancholií letmé vzpomínky. Je hrána citlivě a bez zbytečného patosu. Právě díky tomuto přístupu kulminují emoce v okamžicích po doznění skladby, což je kouzelné.

Slovenská rapsodie op. 46 vyznívá celkově přesvědčivě a reprezentativně. Po úvodu následující téma evokuje zejména v kvintovém zahuštění horský masív, v dalším tématu interpretka neváhá použít i folklorní zemitosti a prezentní ostrosti, přesvědčivě pak vyznívají i vzdálené a snivé charaktery následující části. Často slyšíme národní lidové prvky, zejména fujaru. Jako by se jednalo o skutečné lidové písně, vzájemně kontrastní. Lidovost zde však nepůsobí lacině a prvoplánově, k čemuž přispívá i interpretační pojetí Bajuszové. Ta se vyhýbá všem extrémům, má cit pro míru, stavbu promyšlenou v mikro- i makroformě,

zároveň však hudba plyne s přirozeným spádem. Nelze také pominout její mnohostranné technické dispozice. V hutné virtuosní sazbě rapsodie se pianistka cítí stejně dobře, jako v drobnokresbě klavírní miniatury.

K *Sonátě op.55* z roku 1955 přistupuje Bajuszová velkoryse, místy až dionýsky. Téma 1. věty dýchá radostí a štěstím, otevírá obzory celé sonáty. Expresionisticky zahuštěná akordika sonáty přitom nezní ani ve forte tvrdě, vždy je nositelem pozitivních emocí či majestátu. Pouze v toccatě třetí věty interpretka podpoří folklorně temperamentní charakter užitím ostřejšího úhozu, podobně jako v některých pasážích Slovenské rapsodie. Jinde je zvuk kompaktní a kupodivu zároveň plastický. Jednotlivé vrstvy jsou vždy proposlouchány a posluchač se orientuje v jejich hierarchii. Kromě závěrečné fugy je celá sonáta opět značně rapsodická, forma se tak ocitá v pozadí a posluchač vnímá jen pocit jakéhosi běhu života. To je vůbec příznačným rysem hudby Németha-Šamorínského v interpretaci Bajuszové a lze proto předpokládat, že nahrávka dokáže zaujmout nejen znalce slovenské klavírní tvorby 20. století, ale i širší hudební veřejnost. Na přirozeném toku hudby má jistě zásluhu též hudební režisér snímku, který upřednostnil záznam větších celků bez zbytečných střihů.

V *Improvizaci na slovenskou lidovou píseň op.68* slyšíme košatě zpracovanou melodii Ja som bača veľmi starý. Jednotlivé vrstvy interpretka nezávisle dynamicky a výrazově modeluje.

Zvláštní skladbou, zachycující těžké chvíle skladatele a jeho rodiny, je *Epitaf na téma Kamilčiny nénie op. 109* z roku 1972. V díle je citována improvizace skladatelovy vnučky po smrti její matky, skladatelovy dcery. Bezvýchodná obžaloba osudu, jakési bloudění v kruhu jako by bylo prosvětlováno vzpomínkami, otcovsky láskyplnými, nyní zároveň krutě bolestnými. Interpretka zde svým způsobem ustoupuje do pozadí, spíše naslouchá a mystickým přístupem dosahuje adekvátní výrazové hloubky.

Předložené CD lze označit za jednu z nejzajímavějších slovenských klavírních nahrávek posledních let. Doufejme, že se stane inspirací dalším pianistům k zařazení díla Németha-Šamorínskeho do jejich repertoáru.

Mgr. art. Magdaléně Bajuszové, ArtD. blahopřeji k přesvědčivé habilitační prácí a navrhuji udělení titulu docent.

V Brně 14. ledna 2016

doc. MgA. Jan Jiraský, Ph.D.
vedoucí Katedry klavírní interpretace HF JAMU v Brně